
Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

UMETNOSTNA ZGODOVINA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Ponedeljek, 29. avgust 2011

SPLOŠNA MATURA

---

1. IKONOGRAFIJA – ANTIČNA

- A) Slika 1 – Zevs ali Jupiter, slika 2 – Ares ali Mars, slika 3 – Atena ali Minerva, slika 4 – Afrodita ali Venera, slika 5 – Artemida ali Diana. (4 točke)
- B) Feničanski princesi v Evropi v podobi bika; špartanski kraljici Ledi v podobi laboda. (2 točki)
- C) Modrosti oziroma preudarnosti, vojaške spretnosti oz. umetnosti bojevanja, deviško zavetnico Aten, zavetnico rokodelcev, umetnih obrti in veščin (zlasti tkanja, predenja, vezenja). (2 točki)
- D) Ares oziroma Mars je bog divje vojne vihre, grob, nasilen vojščak, ki seje razdejanje in smrt. (2 točki)
- E) S. Botticelli, Pomlad, zgodnja renesansa. (3 točke)
- F) a) Venera, Kupido, Gracije, Merkur, Flora, Kloris, Zefir.
b) Gre za alegorijo pomladi in ljubezni: v vrtu ljubezni, ki mu vlada Venera, zahodni veter Zefir spreminja sramežljivo nimfo Kloris v razkošno nimfo pomladnega rastja Floro; na vrtu plešejo tri Gracije, ki predstavljajo tri oblike ljubezni – Lepoto, Poželenje in Čistost. Kupido s svojo puščico meri v najplemenitejšo med njimi, tj. Čistost. Merkur na levi strani slike varuje vrt pred oblaki in hkrati s kaducejem kaže v nebo, kamor se ozira tudi Čistost, ki predstavlja duhovno ljubezen ...

*Za navedbo oseb 3 točke, za razlago vsebine 2 točki
(5 točk)*

2. UMETNOST PRAZGODOVINE

- A) Starejša kamena doba ali paleolitik; Altamira, Lascaux, Pech Merle, Chauvet. (3 točke)
- B) Jamske stene so poslikane z upodobitvami živali, ki so jih lovili, zato arheologi sklepajo, da so to kultne upodobitve; težijo k realističnemu izrazu, živali so velikih dimenzij; pogosto izkoristijo strukturo stene za »reliefnost« telesa, ki ga naslikajo od strani ... (3 točke)
- C) Venera iz Laussela; idol ženskega telesa s poudarjenimi rodilnimi organi verjetno pomeni simbol plodnosti. (3 točke)
- D) Stonehenge; megalitski spomenik je po mnenju arheologov svetišče neke neolitske poljedelske skupnosti in hkrati njihov koledar, saj posamezni kamni zaznamujejo položaj solarnih in lunarnih stanj. (3 točke)
- E) Baker, bron, železo, zlato; torevtika, vlivanje. (3 točke)
- F) Trundholmski sončni voz – konj pelje sončevo ploščo, ki je na vsaki strani različno oblikovana; s tem je ponazorjen različen položaj, ki je opazen, če je konj obrnjen proti zahodu ali proti vzhodu, torej ponazarja pot sonca. (3 točke)

3. POZNAVANJE RIMSKE ANTIKE

- A) Grške, etruščanske. (2 točki)
- B) Urbs quadrata; obzidje z mestnimi vrati; pravokotno razporejena mestna mreža, ortogonalna shema, ulice se sekajo pravokotno (dve glavni ulici S–J, V–Z), na presečišču je forum, mestni predeli se razdelijo na insule; kloaka, vodovod, hipokavst. (3 točke)
- C) Svetišče, bazilika, kurija. (3 točke)
- D) Domus je aristokratsko mestno domovanje premožnih Rimljanov, zgrajen kot zaprt kompleks stavb okrog notranjega atrijskega dvorišča, prostori so veliki in reprezentativno okrašeni ... Vila je gosposka podeželska hiša ali dvorec, ki združuje prvine reprezentativne gradnje z gospodarskim kompleksom stavb, potrebnih za funkcioniranje velikega kmetijskega posestva. Gradnja bivanjskega dela je lahkotna in udobna, vključuje urejena dvorišča, vrtove ali celo park ..., pozneje lahko tudi samo predmestno letovišče brez gospodarskega dela. Insula je mestni stanovanjski kompleks blokovnega tipa, namenjen revnim prebivalcem, (značilen predvsem za Rim), gre za skrajno preproste, neokrašene, večnadstropne stavbe z majhnimi okni, v njih pa je večje število skromnih stanovanj za manj premožne rimske družine ... (3 točke)
- E) Portret: temeljna razlika med portreti republikanske in cesarske dobe je v tem, da republikanski portret sledi načelom portretnega realizma z vsemi značilnostmi tovrstnega pristopa, medtem ko se v cesarski dobi uveljavijo poudarjena idealizacija, patos, estetizacija itd. (4 točke)
- F) Konjeniški portret Marka Avrelija. (1 točka)
- G) Antični iluzionizem je način oblikovanja iluzije perspektivično poglobljenega prostora, ki upošteva optične zakonitosti zaznave barv in kontur oddaljenih predmetov in prostorskih planov. Barve zaradi atmosferskih lastnosti bledijo, izgubljajo svojo barvno vrednost in postajajo svetlejšje, konture pa so zabrisane in nejasne. V slikarstvu je dosežen prvenstveno s finim barvnim toniranjem, ki upošteva dejansko zaznavo barv, katerih intenziteta pada in se največkrat preveša v zelenkasto modrikaste tone oddaljenih horizontov ... (2 točki)

4. POZNAVANJE GOTSKEGA SLIKARSTVA

- A) Slika 2 v barvni prilogi: stensko slikarstvo, freska
Slika 3 v barvni prilogi: vitraj, slikano okno
Slika 4 v barvni prilogi: knjižno slikarstvo, miniaturno slikarstvo
Slika 5 v barvni prilogi: tabelno slikarstvo, tempera na lesu (4 točke)
- B) Tehnika vitraja, nastaja z vstavljanjem barvnega stekla v svinčene okvirje ... Vitraji, integralni del stavbne lupine, razgradijo steno, so kot steklena membrana, skozi katero v notranjost preseva svetloba in jo napolnjuje z raznobarno lučjo, ki se nenehno spreminja, tako pa sooblikuje doživljanje arhitekturnega prostora. (3 točke)
- C) Lilija – simbol brezmadežnosti, deviškosti
Orlice – simbol žalosti, skromnosti
Perunika – simbol bolečine, trpljenja
Šmarnice – simbol žalosti
Vijolice – ponižnost
Vrtnice – simbol Marijine ljubezni
Zimzelen – zvestoba, neminljiva ljubezen
Zvončki – vstajenje (2 točki)

- D) Temeljne značilnosti gotskega slikarstva so razmeroma realističen pristop v oblikovanju figure, mehko gubanja draperije, upoštevanje svetlobe, senčenje, elegantni, spotegnjeni proporci figur, raziskovanje slikarskega prostora, perspektive. (3 točke)
- E) Sveta nedelja; motiv kaže stoječega, frontalno upodobljenega Kristusa s poudarjenimi ranami. Okrog njega so orodja mučenja in upodobitve del, ki so prepovedana ob nedeljah (različna težka dela ali neprimerne zabave...), ker z njimi trpinčimo Kristusa. (3 točke)
- F) Krilni oltar (triptih), sestavljen iz več tabel, ki so poslikane ali reliefno okrašene. Krila oltarja so večinoma premična; praznična in delavniška stran oltarja. (3 točke)

5. PREPOZNAVANJE UMETNIKA

- A) Michelangelo; Rim in Firence. (3 točke)
- B) David, Pietà; visoka renesansa. (3 točke)
- C) Klasični proporci in lepotni ideal, anatomsko pravilnost telesa, kompozicijska uravnoveženost, umirjenost, pravi kontrast. (3 točke)
- D) Figure so bolj razgibane, pojavlja se spiralasto gibanje (figura serpentinata), proporci so spotegnjeni, uveljavlja se nov lepotni ideal, ki upošteva dvorno rafiniranost ... (3 točke)
- E) Poslednja sodba; Michelangelo opusti motiv tehtanja duš, odpove se jasni razdelitvi na raj in pekel, raj v njegovi Poslednji sodbi ne ustreza klasični obliki s simetrično razporejenimi svetniki in zveličanimi, ikonografija pekla je dopolnjena z mitološkimi motivi (Haron, Stiks, kralj Minos), opusti motiv priprošnje (deesis) z Marijo in Janezom Krstnikom, namesto tega ob Kristusu samo Marija, pa še ta odvrta obraz od njega, medtem ko Krstnik samo opazuje Kristusa od daleč, Kristus sodnik je upodobljen kot mladostni golobradi (apolinični) tip Kristusa, vse figure je naslikal povsem gole, angeli nimajo kril, v sliko vključi svoj avtoportret ... (4 točke)
- F) Sikstinska kapela v Rimu; strop kapele je poslikan z motivi Stvarjenja. (2 točki)

6. BAROČNO SLIKARSTVO NA SLOVENSKEM

- A) Baročni stropni iluzionizem. Slikar prilagodi slikarstvo našemu pogledu od spodaj navzgor. S perspektivno naslikano arhitekturo odpre pred nami namišljeni prostor, pogled nam zdrzne v nebo, v onstranstvo. Tudi figure so naslikane v perspektivni skrajšavi. (3 točke)
- B) Franc Jelovšek; Strop kupole romarske cerkve na Sladki gori, poslikava v Grobljah, pri sv. Petru v Ljubljani. (2 točki)
- C) V. Metzinger, F. Bergant, A. Cebej. (3 točke)
- D) Slika 7 v barvni prilogi: mitološka snov, Heraklejeva apoteoza. Slika 8 v barvni prilogi: krščanska snov, Poveljanje Marije. (2 točki)

- E) Na stopnišču v reprezentativnih dvoranah; Heraklejeva junaštva povečujejo naročnika in njegova dejanja (Ludvik XIV./Apolon) enačijo z olimpijskimi bogovi. (3 točke)
- F) Razgibana diagonalna dispozicija, izrazite geste, slikovitost, chiaroscuro, zamaknjeni pogledi, teatralnost. (3 točke)
- G) Sv. Florijan; zavetnik pred ognjem. (2 točki)

7. POZNAVANJE KIPARSTVA BAROKA IN NEOKLASICIZMA

- A) Gianlorenzo Bernini; Apolon in Dafne, Zamaknjenje sv. Terezije. (3 točke)
- B) Slikovitost, razgibanost, dramatičnost, zahtevne anatomske rešitve, kombinacije materialov. (3 točke)
- C) Konjeniški spomenik; funkcija je pretežno propagandna, povečevanje vladarjev, knezov, vojskovodij, čaščenje njihovih zaslug in ohranjanje spomina na njihova dejanja; seveda imajo tudi dekorativno funkcijo v smislu monumentalne krasitve trgov, ulic in dvorišč (1 točka za smiselno opredelitev funkcije). Najpogosteje je uporabljen bron. (3 točke)
- D) Umirjena monumentalnost, statuarnost, plastičnost v nasprotju z baročno slikovitostjo, zadržanost gest in izraza, brez dramatičnih poudarkov, uravnotežene kompozicijske rešitve, arheološka natančnost pri povzemanju klasičnih zgledov ... (3 točke)
- E) Antonio Canova. (1 točka)
- F) Slika 6 – Perzej, slika 7 – Tezej, slika 8 – Heraklej. (2 točki)
- G) Perzej obglavi Meduzo, Tezej ubije Minotavra, Heraklej ubije nemejskega leva. (3 točke)

8. PREPOZNAVANJE UMETNOSTNEGA OBDOBJA

- A) Secesija, art nouveau, jugendstil, stile liberty, modernismo, modern style. (3 točke)
- B) To je mednarodno gibanje je zajelo prenovu dekorativnih in uporabnih umetnosti ter arhitekture in deloma slikarstva. (3 točke)
- C) Gustav Klimt; bogata barvna paleta, dekorativni vzorci, ki zapolnjujejo posamezne ploskve; ploskovitost upodobitev; slikoviti barvni prehodi; na sliki je znameniti mozaični friz, sestavljen iz poldragih kamnov, emajla, biserovine, koral; poudarjen je ornament, ki je skoraj popolnoma »pogoltnil« človeške figure ... (3 točke)
- D) Maks Fabiani, C. M. Koch, J. Vancaš, F. Sigismundt. (2 točki)
- E) Naslon na dunajske arhitekturne rešitve; uporaba modernih materialov (kovina, steklo, keramika); arhitekturna dekoracija (rastlinski in geometrični ornamenti – keramični in kovinski okras), stopnjevanje okrašenosti od pritličja do vrhnjega nadstropja ... (4 točke)

- F) Urbančeva hiša, hotel Union, Tartinijevo gledališče v Piranu, Čebelica v Radovljici ... (3 točke)

9. ARHITEKTURA 20. STOLETJA

- A) Jasnost, preglednost; izčiščene, kubične oblike; skeletna gradnja – nosilci niso več zunanje stene, ampak so preneseni v notranjost; steno zamenjajo velike steklene površine; ni ornamenta, legitimnost uporabe najrazličnejših materialov – npr. beton, ki ga več ne zakrivajo. (3 točke)
- B) Internacionalni slog ali mednarodni arhitekturni slog, funkcionalizem. (1 točka)
- C) Slika 3 – Le Corbusier, slika 4 – Mies van der Rohe. (2 točki)
- D) Osredotočenost istovrstnih dejavnosti na posameznih mestnih območjih – ločenost na stanovanjski, proizvodni, rekreacijski del, ki so povezani z značilnimi ravnimi prometnimi linijami, vpadnicami; geometrijska zasnova z velikimi ulicami, ki se pravokotno sekajo in tvorijo pravilne prostore, namenjene stavbam in stavbnim sklopom; prosto postavljanje uličnih blokov v stavbno mrežo. Delitev različnih funkcij mesta, posamezne funkcije se ne dotikajo več druga druge, ampak so nanizane ob dolgih prometnih oseh. Hierarhizacija prometa glede na hitrost, sprostitve talnih površin za parke in športna igrišča. (4 točke)
- E) Uniformiranost, izguba arhitekturnih regionalnih značilnosti, odtujenost, brezosebnost gradenj, enoličnost, izguba občutka urbanosti, človeku neprijazna arhitektura: velika, brezdušna stanovanjska naselja, dezintegriranost človekovega dneva na posamezne mestne četrti – spalno, upravno, delovno, nakupovalno ... (3 točke)
- F) Postmodernizem; slogovno raznolika arhitektura, značilno eklektična in ironična, pogosto karikirano predeluje pretekle sloge in pri tem uporablja najmodernejšo tehnologijo. (3 točke)
- G) Jeklo, beton, železo, steklo, aluminij. (2 točki)